

Motie

Reg. Nr. M. 5.1

Raad 8 november 2022

Agendapunt: 5. Programmabegroting 2023

Onderwerp: Visiedocument regiegemeente

Dictum : Voor 1 januari 2023 een toelichting te geven op de visie van de gemeente op haar eigen rol en positie als regiegemeente en hoe daar invulling aan wordt gegeven vanuit de intentie dat de raad de rekenkamer aansluitend kan verzoeken een onderzoek te doen naar het functioneren van de gemeente in haar rol als regiegemeente.

Vertrekpunt

In deze notitie wordt een toelichting gegeven op de visie van de gemeente op haar eigen rol en positie als regiegemeente en hoe daar invulling aan wordt gegeven. In de motie is opgenomen dat de gemeente Stichtse Vecht een regiegemeente is. De gemeente heeft in het verleden echter geen expliciete keuze gemaakt om een regiegemeente te willen zijn of daarnaar toe te groeien. Bij de fusie van de drie voormalige gemeenten Maarssen, Breukelen en Loenen is wel gesproken wat voor een gemeente we zouden willen zijn. In de toekomstvisie Focus op morgen 2013 – 2040 is over samenwerken opgenomen : *“Stichtse Vecht moet bestuurlijk op vele fronten acteren met wisselende partners en agenda’s. We kiezen dus niet alleen voor aanhaken bij de ontwikkelingen in de regio Utrecht of bij de regio Amsterdam. Stichtse Vecht kiest aan de hand van onderwerp en agenda een positie of partner, altijd uitgaande van eigen kracht en vanuit het belang van de inwoners”*. Dat betekende dat de gemeente Stichtse Vecht na de fusie een flexibele, open netwerkorganisatie wilde zijn die in staat is snel te reageren en te anticiperen op maatschappelijke ontwikkelingen.

Om dit waar te kunnen maken vindt steeds een afweging plaats om het werk zelf te doen, uit te besteden of samenwerking te vinden in het netwerk. In het geval bijvoorbeeld een dienst op afstand geplaatst moet worden dan wordt in een vroeg stadium afgewogen welke van de drie scenario’s het beste is voor de dienstverlening aan onze inwoners en het meest efficiënt en doelmatig is voor de gemeente. Uit deze afweging volgt dan het besluit om het werk Zelf te Doen, Uit te besteden (regiegemeente) of Samen te werken (netwerkgemeente).

Positionering gemeente

In het dictum van de motie wordt SV gepositioneerd als regiegemeente. De ontwikkeling naar regiegemeente betekent veelal dat gemeenten hun taken uitbesteden, waarbij ze zelf als opdrachtgever gaan functioneren en dus meer op afstand gaan sturen. Tegenwoordig zien we dat gemeenten steeds meer maatschappelijke vraagstukken anders oppakken in een netwerk gedachte. Namelijk niet meer door het vraagstuk of taak zelf volledig naar zich toe te trekken, maar door in overleg te treden met andere partijen om met hen tot een samenspel te komen. In de situatie van een regiegemeente zou je van verticale regie kunnen spreken, omdat de sturing weliswaar anders is, maar de gemeente wel eenzijdig bepaalt wat het resultaat moet zijn. In de situatie van een netwerkgemeente is dat veel minder het geval en is veel meer sprake van gezamenlijk optrekken een vorm van horizontale regie.

Een regiegemeente of netwerkgemeente heeft overigens geen directe effecten (negatief / positief) voor het behoud van directe invloed. De bevolking blijft via het eigen college en de gemeenteraad direct invloed uitoefenen op de besluitvorming. In het geval uitvoeringstaken in een verband met meerdere gemeenten worden uitbesteed kan de directe invloed verminderen. Het heeft verder ook geen directe invloed op de lastendruk. Mogelijk kan er efficiencywinst worden behaald, echter aanbestedingen kunnen ook minder gunstig uitvallen en meerwerk is meer regel dan uitzondering. De ervaring leert dat per saldo de invloed op de lastendruk of financiële positie gering is.

Regiegemeente

Er kunnen twee type regieprocessen als werkwijze worden onderscheiden. Zo is er aan de ene kant regie voeren op het proces van Uitbesteden en aan de andere kant gaat het om het regie voeren in samenwerkingsvormen.

Uitbesteden

Uitbesteden is een uitstekende manier om activiteiten buiten de deur te brengen. Het zal dan meestal gaan om dienstverleningsprocessen. Bij Uitbesteden komen we al gauw op het terrein van aanbesteden. Het inkoop- en aanbestedingsbeleid is vervolgens een middel om bij te dragen aan de doelstellingen die zijn geformuleerd op de inhoudelijke beleidsthema's en terugkomen in de programmabegroting van de gemeente Stichtse Vecht. In het inkoop- en aanbestedingsbeleid heeft de gemeente de volgende doelen voor ogen :

- Rechtmatig en doelmatig inkopen zodat gemeenschapsgelden op controleerbare en verantwoorde wijze worden aangewend en besteed.
- Een integere, betrouwbare, zakelijke en professionele inkoper en opdrachtgever zijn.
- Inkopen tegen de meest optimale (integrale) prijs/kwaliteit-verhouding.
- Maatschappelijk verantwoord inkopen (duurzaam, sociaal en met oog voor het MKB).
- Een continue positieve bijdrage leveren aan het gehele prestatieniveau van de gemeente.
- De gemeente stelt een administratieve lastenverlichting voor zowel zichzelf als voor ondernemers voorop.

Samenwerken

De samenwerkingsvormen tussen gemeenten verschillen naar inhoud, aard, intensiteit en vorm/constructie. Gemeenten werken met wisselende partners op een deel van hun pakket of op een zo compleet mogelijk deel van hun pakket. Of gemeenten werken met vaste partners op een deel van hun pakket of op een zo compleet mogelijk pakket. Stichtse Vecht werkt vooral samen op een gedeeltelijk pakket van haar taken met vaste partners. Onderstaand een willekeurige selectie van samenwerkingen met vaste partners waarin Stichtse Vecht deelneemt.

Afval Verwijdering Utrecht (AVU)

De AVU is een gemeenschappelijke regeling en is in 1984 opgericht door de Utrechtse gemeenten en de provincie Utrecht (sinds 1 januari 2014 uitgetreden). De Afval Verwijdering Utrecht (AVU) werkt samen met en in opdracht van 25 Utrechtse gemeenten in de afvalketen en draagt zorg voor de overslag, het transport en de verwerking van het huishoudelijk afval van de deelnemende gemeenten.

Belastingsamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)

BghU voert alle opgedragen belastingtaken zelfstandig uit. De gemeenten en het waterschap blijven zelf verantwoordelijk voor de hoogte van de tarieven, de verordeningen en de kwijtscheldingsnormen. BghU voert voor de gemeenten de taken uit op het terrein van de WOZ, de heffing en inning voor OZB, afvalstoffenheffing, rioolheffing, hondenbelasting, toeristenbelasting, parkeerbelasting, forensenbelasting, precariobelasting en BedrijvenInvesteringsZone (BIZ).

Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)

De 15 deelnemende gemeenten brengen een aantal uitvoerende taken op het gebied van Bouwen, Ruimte en Milieu onder in Regionale Uitvoeringdiensten. Hiermee wordt kennis, kunde en capaciteit gebundeld en op deze manier de kwaliteit en professionaliteit van het toezicht, de handhaving, de vergunningverlening en de samenwerking binnen het omgevingsrecht op een hoger peil gebracht.

Veiligheidsregio (VRU)

In een veiligheidsregio werken de brandweer, de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR), de politie en gemeenten (25 deelnemers) samen voor een effectieve voorbereiding op en bestrijding van crises en rampen. Het AB van de veiligheidsregio bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten.

GGD Regio Utrecht

Gemeenten hebben de wettelijke taak om de gezondheid van burgers te bevorderen en beschermen tegen ziekten en calamiteiten. Deze taak is neergelegd bij de GGD. In de GGD regio Utrecht werken dezelfde 25 gemeenten samen als in de Veiligheidsregio Utrecht.

Netwerkgemeente

Zoals eerder vermeld zien we tegenwoordig dat gemeenten steeds meer maatschappelijke vraagstukken anders oppakken in een netwerk gedachte. Maatschappelijke vraagstukken worden steeds complexer en uitdagender. Doordat de samenleving verandert in een meer open samenleving waarbij inwoners zich makkelijk op digitale wijze kunnen laten informeren en zich makkelijk kunnen groeperen en laten horen, ontstaat een netwerksamenleving.

Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties verwachten een gemeente die hen begrijpt, transparant is en snel inspeelt op nieuwe ontwikkelingen. Dit alles vraagt om een adaptieve gemeente. Zodat gemeenten samen met externe partners kunnen werken aan complexe maatschappelijke vraagstukken. De rol van de overheid kan variëren: als initiator, facilitator, samenwerkingspartner, mede ontwikkelaar en realisator of verbinder.

Een netwerk gemeente geeft ruimte aan initiatieven en neemt gezamenlijk verantwoordelijkheid. Men werkt niet vanuit een vaste structuur, maar spelen steeds weer in op wat de samenleving vraagt. Daarbij werken gemeenten ook samen met partners als andere overheden (provincie, regiogemeenten, rijk), bedrijfsleven en kennisinstellingen. Daardoor kunnen gemeenten zich krachtiger positioneren en maakt men optimaal gebruik van kennis en ervaring van anderen.

Een al bestaand voorbeeld is het OOGO (Op Overeenstemming Gericht Overleg) binnen het onderwijs. Gemeente en schoolbesturen moeten regelmatig met elkaar om de tafel om de plannen over en weer te bespreken en op elkaar af te stemmen. Zij zijn in dit opzicht gelijkwaardige partners die elk vanuit hun eigen bevoegdheden en binnen hun eigen financiële kaders de samenwerking kunnen aangaan. Daarbij zullen zij over en weer verantwoording dienen af te leggen over welke concrete acties ondernomen worden om aan de gezamenlijke koers bij te dragen. Andere voorbeelden zijn de samenwerkingen met energie coöperaties of de woningbouwcoöperaties waarbij ieder voor het eigen deel besluiten neemt die betekenis krijgen voor het geheel van de maatschappelijke opgave.

Sturen en besturen

Bij het duale samenspel tussen de gemeenteraad en het College van B&W speelt het onderscheid tussen sturen en besturen een belangrijke rol. Bij sturen gaat het om het bepalen van de doelen en het beoordelen (controleren) of de doelen worden gerealiseerd, dan wel of de effecten die met de doelen worden beoogd worden gehaald. Bij besturen gaat het om het vertalen van doelen in concrete activiteiten die leiden tot resultaten. De gemeenteraad richt zich primair op het bepalen van doelen en het controleren van de voortgang en de realisatie daarvan op het niveau van maatschappelijke effecten. Dit geldt dus ook voor de taken waarop de gemeente samenwerkt of heeft uitbesteed.

In het coalitieakkoord is daarom een opdracht toekomstgericht begroten geformuleerd. Een toekomstgerichte begroting geeft meer sturingsmogelijkheden. Met de nieuwe opzet van de begroting moet de raad beter in staat worden gesteld om zijn kaderstellende en controlerende taak uit te voeren. Het vastleggen van de maatschappelijke effecten die we willen bereiken en deze effecten (waar mogelijk) meetbaar maken draagt bij aan een transparante en betrouwbare overheid. Bij het opstellen van de begroting 2023 is een eerste aanzet gedaan naar een nieuwe beleidsbegroting. In een volgende stap werken we aan het meetbaar maken van de maatschappelijke effecten. Het college bereidt met de ambtelijke organisatie het komende jaar per thema gesprekken met de raad voor om samen 'effectindicatoren' voor de raadsperiode 2022-2026 vast te stellen

In het kader van Uitbesteden zijn we bezig met het versterken van de inkooporganisatie en procesoptimalisatie inkoop, aanbesteding en contractmanagement. Met als doel om beter in control te komen en te blijven op de inkoop- en aanbestedingsprocessen én het blijvend versterken van inkoopcontractbeheer en contract- en leveranciersmanagement. Met als resultaat rechtmatig en doelmatig in te kopen. Er zijn verbeteringen nodig in de inkooporganisatie (sturing, cultuur, houding, gedrag en eigenaarschap) zodat inkoop bijdraagt aan de realisatie van de gemeentelijke ambities. En er zijn verbeteringen nodig in het contractmanagement. Met als resultaat dat de contracten beter worden "gemanaged" en "gemonitord" op basis van financieel belang en speerpunten op de gemeentelijke ambities. Dit geeft een goede basis om de gemeenteraad periodiek inzicht te geven in de kosten (doelmatigheid) en effecten (doeltreffendheid) via de P&C cyclus.